

EPÄILYTTÄVÄN LIIKETOIMEN MÄÄRITTELEMINEN OSAKSI
RAHANPESULAIN SÄÄDÖKSIÄ

Epäilyttävän liiketoimen määritelmän vaikutukset

Kinnunen Miika

Opinnäytetyö
Liiketalouden ala
Tradenomi (AMK)

2022

Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi

Tekijä	Miika Kinnunen	Vuosi	2022
Ohjaaja	Kaisa Lammi		
Toimeksiantaja	-		
Työn nimi	Epäilyttävän liiketoimen määrittelemineksi osaksi rahanpesulain säädöksiä		
Sivu- ja liitesivumäärä	42		

Epäilyttävä liiketoimi otettiin osaksi Suomen rahanpesulain säädöksiä rahanpesulain kokonaisuudistuksessa vuonna 2017. Määritelmä epäilyttävästä liiketoimesta jäi tällöin kuitenkin pois säädöksistä ja sitä ollaan lisäämässä osaksi rahanpesulakia nyt osittaisuudistuksen myötä. Määritelmän lisäyksellä pyritään selventämään laissa käytettyjä käsitteitä ja helpottamaan lain soveltamista siltä osin eri toimialoilla.

Tavoitteena tutkimukselle oli selventää lukijalle rahanpesulakia epäilyttävän liiketoimen osalta, miten sen määrittelemineksi osaksi nykyisiä säädöksiä ollaan toteuttamassa ja millaisia vaikutuksia määrittelemisellä mahdollisesti olisi.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty lainopillista kirjoituspöytä tutkimusta. Lainopin tehtävä oli selventää epäilyttävää liiketoimeksi käsittelevän Suomen ajantasaisen lain ja oikeusjärjestyksien sääntöjen sisältöä. Tutkimuksessa aineistomenetelmänä käytettiin tekstianalyysiä. Aineistona tutkimuksessa käytettiin oikeuskirjallisuutta, laajasti Suomen valtiovarainministeriön ja keskusrikospoliisin julkaisuja sekä ajantasaista lainsäädäntöä. Aineistoa kerättiin ja analysoitiin etsien ja tiivistäen tutkimuskysymyksiensä kannalta oleellista tietoa siten, että saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen tätä toimintaa toistettiin, kunnes saatiin lopulliset vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksessa havaittiin, että epäilyttävän liiketoimen käsitteen lisäämisen jälkeen ilmoitukset rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta ovat lisääntyneet ja näin puuttuminen epäilyttäviin liiketoimiin on edistynyt. Tutkimuksen havainnoissa on tullut ilmi, että epäilyttävän liiketoimen määrittelemineksi osaksi rahanpesulain säädöksiä selkeyttäisi eri toimialojen toimintaa, muuttamatta kuitenkaan rahanpesulain säädöksiensä varsinaista sisältöä.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUSASETELMA	7
2.1	Tutkimuskysymykset ja -ongelma	7
2.2	Laadullinen tutkimus	8
2.3	Aineistonkeruu ja -analysointi	9
3	LAINSÄÄDÄNTÖÄ RAHANPESUSTA JA EPÄILYTTÄVÄSTÄ LIIKETOIMESTA	11
3.1	Rahanpesua koskevat mielikuvat	11
3.2	Rahanpesu tunnusmerkistöllisesti	12
3.3	Epäilyttävä liiketoimi	13
3.4	Likainen raha	14
3.5	Peittäminen ja häivyttäminen	15
3.6	Tahallisuus	16
3.7	Rahanpesulaki	17
4	EPÄILYTTÄVÄN LIIKETOIMEN KÄSITE JA MÄÄRITTELEMINEN	19
4.1	Rahanpesulainsäädännön kansalliset muutostarpeet	19
4.2	Muutosehdotus epäilyttävän liiketoimen määrittelemiseksi	20
4.3	Epäilyttävän liiketoimen määrittelemisen vaikutukset	21
4.4	Ilmoitukset epäilystä rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta	22
5	KANSALLINEN STRATEGIA RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISEKSI	24
5.1	Tietoisuuden lisääminen	24
5.2	Tietojenvaihto, tilastointi ja lainsäädännön kehittäminen	25
5.3	Tiedonsaannin edistäminen	26
5.4	Riskien pienentäminen	28
5.5	Valvonnan ja riskien hallinnan digitalisoinnin edistäminen	29
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7	POHDINTA	35
7.1	Luotettavuus	38
	LÄHTEET	40

1 JOHDANTO

Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen ovat vakavia uhkia Euroopan Unionin rahoitusjärjestelmän ja talouden eheydelle sekä kansalaisten turvallisuudelle. Arviolta noin yksi prosentti Euroopan Unionin vuotuisesta bruttokansantuotteesta on sidoksissa epäilyttävään taloudelliseen toimintaan. (Europol 2017.)

Eduskunta hyväksyi 6.6.2017 lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (*myöh. rahanpesulaki*) (444/2017), jolla otettiin osaksi lainsäädäntöä rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus. Osana kokonaisuudistusta otettiin käsite ”epäilyttävä liiketoimi” osaksi rahanpesulakia. Tällöin määritelmä epäilyttävälle liiketoimelle jäi kuitenkin pois säädöksistä, jota ollaan nyt rahanpesulain osittaisuudistuksen myötä lisäämässä rahanpesulakiin. Määritelmän lisäyksellä pyritään selventämään laissa käytettyjä käsitteitä sekä helpottamaan rahanpesulain soveltamista.

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen mukaan tilintarkastajien voidaan katsoa olevan keskeisessä asemassa koskien rahanpesua ja terrorismin rahoittamisen estämistä. Tilintarkastajat ovat kuitenkin tehneet vuosittain vain noin kymmenen, eli verraten vähän, epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia rahanpesun selvittelykeskukselle. (HE 236/2021 vp, 31.)

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda mahdollisimman syvällinen ymmärrys rahanpesulain kokonaisuudistuksen sisältämän epäilyttävä liiketoimi -käsitteen lisäämisen merkityksestä osaksi nykyistä rahanpesulakia, tunnusmerkistöjen ja rangaistavuuden näkökulmasta. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on luoda ymmärrys, siltä osin kuin se on mahdollista, miksi epäilyttävä liiketoimi -käsite tulisi tämentää nykyiseen rahanpesulakiin. Opinnäytetyössä on käytetty tutkimusotteena kvalitatiivista tutkimusta, jonka avulla on pyritty luomaan vahva tietoisuus ajantasaisesta lainsäädännöstä sekä meneillään olevasta lakiuudistuksesta epäilyttävän liiketoimen osalta. Lisäksi on tuotu esiin epäilyttävä liiketoimi -käsitteen määritelmän puuttumista koskevaa problematiikkaa tunnusmerkistöjen ja rangaistavuuden näkökulmasta.

Opinnäytetyön aihe valikoitui aiheen ajankohtaisuuden perusteella sekä aiheen aiheuttaman yleisen keskustelun tuoman kiinnostuksen pohjalta. Aiheen tutkimisesta kiinnostavan teki sen tunnusmerkistöllinen problematiikka, sekä itse rahanpesun määritelmää että epäilyttävän liiketoimen määritelmän osalta. Opinnäytetyön niin kutsutussa teoriaosuudessa sivutaan myös rahanpesun määritelmän problematiikkaa, mutta aihe on kuitenkin rajattu koskettamaan epäilyttävää liiketoimea, sen lisäämistä ja määrittelemistä osaksi rahanpesulain säädöksiä.

2 TUTKIMUSASETELMA

Opinnäytetyössä käsitellään rahanpesulain kokonaisuudistusta ja käsittelyssä olevia rahanpesulain kokonaisuudistukseen liittyviä muutoksia rajaten tutkimuskohde epäilyttävään liiketoimeen. Opinnäytetyössä käsitellään epäilyttävän liiketoimen käsitteen lisäystä rahanpesulakiin osana rahanpesulain kokonaisuudistusta ja sitä, miten käsitettä ollaan täsmentämässä sekä sitä, mikä määritelmän puutteesta johtuva problematiikka on johtanut määritelmän lisäyksen valmisteluun ja mahdolliseen toteutukseen osaksi rahanpesulain säädöksiä.

2.1 Tutkimuskysymykset ja -ongelma

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään rahanpesulain säädöksiä koskien epäilyttävää liiketoimea, sitä mitä rahanpesulain kokonaisuudistuksella on lähtökohtaisesti tavoiteltu ja miten se on vastannut nyky-yhteiskunnan muutostarpeita. Teoriaosuudessa pohjustetaan, jo osana tutkimusta, ymmärrystä rahanpesulain säädöksiä epäilyttävästä liiketoimesta ja sen tavoitteista. Opinnäytetyön tavoitteiden kannalta oleellisena osana on myös käsitellä valtiovarainministeriön ajantasaisen strategian tavoitteita ja toimintasuunnitelmaa, jotka on julkaistu kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion liitteenä. Valtiovarainministeriön ajantasaisen strategian tavoitteiden käsittely nostaa esiin etenkin opinnäytetyön ajankohtaisuuden sekä tukee sen tavoitteita lisätä yleistä tietoisuutta opinnäytetyön tutkimusongelmasta.

Tutkimuskysymyksiksi on valikoitunut kolme toisiaan tukevaa tutkimuskysymystä:

- Miten epäilyttävän liiketoimen käsitteen lisääminen rahanpesulakiin on määrällisesti vaikuttanut rahanpesun selvittelykeskukselle tehtyihin epäilyttäviä liiketoimia koskeviin ilmoituksiin?
- Miten epäilyttävän liiketoimen määritelmä ehdotetaan lisättäväksi osaksi rahanpesulakia?
- Mitä epäilyttävän liiketoimen määrittelemisellä rahanpesulakiin tavoitellaan ja millaisia vaikutuksia sillä arvioidaan olevan?

Opinnäytetyössä pyritään teoriaosuuden sekä muun kerätyn aineiston pohjalta saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin ja näin ollen opinnäytetyön tavoitteeseen. Vastauksia pyritään saamaan keräämällä laajasti materiaalia ja tutustumalla rahanpesulakiin, valtiovarainministeriön julkaisuihin eduskunnan eri käsittelyvaiheista ja asiantuntijalausuntojen yhteenvedoista koskien rahanpesulain uudistuksia, tarkeantaen materiaalin sisältö koskemaan epäilyttävää liiketoimea sekä sen määrittelemistä osaksi rahanpesulain säädöksiä.

2.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimusote tai lähestymistapa on kuvaus yleisnimityksen omaisesti menetelmien kokonaisuudesta, jolla opinnäytetyötä ryhdytään toteuttamaan. Kanasen (2014, 21) mukaan yksinkertaisesti jaon voi tehdä laadullisen eli kvalitatiivisen ja määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen välillä. Jaottelut eivät kuitenkaan ole ainoastaan yksinkertaistettuja, vaan tutkimusmenetelmiä voidaan käyttää usein myös päällekkäin taikka ristiin, riippuen mitä näkökulmaa milloinkin tarkastelussa käytetään. Tällaisia tutkimusotteiden yhdistelmiä kuvataan monimenetelmällisiksi tutkimusyhdistelmiksi, joita voidaan kutsua myös tutkimusstrategioiksi tai triangu-laatioiksi. Silloin kun pyritään ottamaan selvää tai näin luomaan ymmärrystä käytännönilmiöstä, käytetään kvalitatiivista tutkimusotetta. Kvalitatiivinen tutkimusote rakentaa pohjan kvantitatiiviselle tutkimusotteelle, sillä ilman kvalitatiivista tutkimusta ei voisi olla kvantitatiivista tutkimusta. (Kananen 2014, 21.)

Kanasen (2014, 16) mukaan pääsääntöisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa on, ettei ilmiötä tunneta eli ei ole olemassa teoriaa sellaisenaan, joka selittäisi, mistä juuri siinä ilmiössä on kyse. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään vastaamaan siihen, mistä on kyse ja vastaus pyritään kertomaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä monesta näkökulmasta tarkastellen, antaen mahdollisimman syvällinen ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä kaikkine ominaisuuksineen. Sillä opinnäytetyössä pyritään usealla eri kysymyksellä vastaamaan lähtökohtana yhteen kysymykseen ennalta tuntemattomasta ilmiöstä, valikoitu opinnäytetyön menetelmäksi kvalitatiivinen tutkimusote. Opinnäytetyön tarkoituksena on pyrkiä tarjoamaan mahdollisimman syvällinen ymmärrys nykyisten rahanpesulain säädösten uudistamisesta koskien epäilyttäviä liiketoimia, perustellen uusien säädösten merkitystä osana uudistunutta rahanpesulakia. (Kananen 2014, 16-18.)

Opinnäytetyössä käytettävä tutkimusmenetelmä on lainopillinen kirjoituspöytä tutkimus. Oikeusdogmatiikka eli lainoppi on käytetyin tutkimusmetodi oikeustieteellisessä tutkimuksessa. Husan, Mutasen ja Pohjalaisen (2008, 20) mukaan oikeusdogmatiikka pohjaa voimassa oleviin oikeuslähteisiin. Oikeuslähteitä oikeusdogmatiikassa käytetään ensin ensisijäsääntöjen ja seuraavaksi käyttöjärjestys sääntöjen mukaisesti. Keskeinen tutkimusongelma oikeusdogmatiikassa on ottaa selvää, voimassa oleva oikeussisältö käsiteltävässä oikeusongelmassa.

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivista tutkimusotetta käyttäen, sillä tavoitteena on luoda monipuolinen ja syvälinen ymmärrys tutkittavasta asiasta, joka on ennalta tuntematon ilmiö. Tällöin usealla eri kysymyksellä pyritään löytämään vastaus yhteen ongelmaan. (Kananen 2014, 16.)

2.3 Aineistonkeruu ja -analysointi

Aineistona opinnäytetyössä käytetään eri oikeuslähteitä, kuten Suomen rahanpesulakia sekä muuten Valtion säädöstietopankki Finlexiä, rahanpesulakia koskevaa oikeuskirjallisuutta, säädösten valmisteluaineistoja, hallituksen esityksiä, Keskusrikospoliisin julkaisuja sekä muita julkisia verkkolähteitä sekä muuta oikeuskirjallisuutta.

Kanasen (2008, 24) mukaan kvalitatiivinen tutkimusprosessi sisältää analysoinnin, ei ainoastaan viimeisenä vaiheenaan, vaan koko tutkimusprosessin ajan. Kanasen mukaan jatkuvan analysoinnin voidaan katsoa ohjaavan kokonaisuudessaan tutkimusprosessia ja tiedonkeruuta. Hänen mukaansa kvalitatiivinen tutkimusprosessi ei ole suoraviivainen, kvantitatiiviseen tutkimusotteeseen verrattava, tiukkarakenteinen tutkimusprosessi. Kananen mieltää kvalitatiivisen tutkimusprosessin suorastaan väärin toteutetuksi, mikäli kerättäisiin aineisto ensin kokonaisuudessaan ja vasta tämän jälkeen aloitettaisiin aineiston analysointi. Tämän teorian mukaan aineistoa tulee kerätä niin paljon, että tutkimuskysymyksiin saadaan vastaukset, eikä näin ollen aineiston laajuutta voida etukäteen määrittää. (Kananen 2008, 24-25.)

Kvalitatiivisessa tutkimusprosessissa edetään kuten yleisesti tutkimusprosessissa, mutta kuitenkin niin, että ensin etsitään tietoa ja se analysoidaan tätä kaa-

vaa toistaen niin kauan kunnes tutkittava ilmiö on saatu selitettyä riittävän syvällisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on keskitytty siihen, miten ihmiset näkevät ja kokevat reaali maailmaa. Instrumenttina tälle tiedon keruulle ja analysoinnille toimii pääasiallisesti itse tutkija, jonka kautta tutkittavan ilmiön reaali maailma suodatetaan tutkimustulokseksi. (Kananen 2008, 24-25, 94.)

Lähtökohtana opinnäytetyössä käytetään tekstianalyysiä eli sisällön erittelyä. Husan, Mutasen ja Pohjalaisen (2008, 25) mukaan voidaan pitää ääriesimerkkinä tulkintaa, joka on lakitekstissä esiintyvän tai esiintyvien monitulkintaisten sanojen merkityssisältöjen antaminen. Mikäli oikeusnormi sisältäisi moniselitteisen ilmauksen, sanojen sisältöä voitaisiin pyrkiä selventämään tulkitsemalla niiden sisältöä. Käytännön tasolla tämä toteutetaan niin, että tulkitsija etsii kattavasti erilaisia oikeudellisesti mahdollisia tulkintoja aiheesta ja valitsee niistä yhden, jonka puolesta hän esittää perusteluita. Perustelut voivat olla joko puolesta tai vastaan ja ne voivat muodostua systemaattisista oikeudellisista näkökulmista taikka joistakin muista näkökulmista, kuten normien mukaisista moraalikäsitteistä. Lähtökohtaisesti oikeusnormien tulkitsemisessa käytetään muita lähteitä, joista erittäin yleisenä esimerkkinä voidaan pitää lainvalmisteluaineistoa ja tuomioistuinratkaisuja. (Husa ym. 2008, 25.)

3 LAINSÄÄDÄNTÖÄ RAHANPESUSTA JA EPÄILYTTÄVÄSTÄ LIIKETOIMESTA

Rikoslainopissa käsitelmäritelmät ja käsitteiden selkeys ovat arvossaan. Esimerkiksi analysoidessa rahanpesun tunnusmerkistön sisällön merkityksiä keskeisenä kysymyksenä esiintyy se, minkälainen merkityssisältö eri tunnusmerkistöjen tekijöille on annettava, kuten rahanpesulain tekoverbeille ”peittää” ja ”häivyttää”. Herää kysymyksiä siitä, onko kysymys ymmärrettävästä toiminnasta. Entä viittaavatko verbit peittää ja häivyttää siihen, että alkuperäisen rikosshyödyn tulisi konkreettisesti peittää? Vastaavanlaisia kysymyksiä voisi esittää enemmänkin, ja vastausvaihtoehdoilla voi olla projisoiva vaikutus muiden tekijöiden ohella siihen, miten tahallisuuskysymykset ovat rahanpesurikokseen nähden hahmotettava. Usein käsitelmäritelmät ovat myös rikosoikeustutkimuksissa tärkeässä roolissa. Rahanpesu ja siihen liittyvä käsitteistö ei ole samalla tavalla tuttuja kuin muut rikostyyppit ja niihin liittyvät käsitteet yleisesti ottaen ovat. (Hyttinen 2021, 22.)

3.1 Rahanpesua koskevat mielikuvat

Ansamäen (2017, 198) mukaan moni vaikuttaisi ajattelevan rahanpesusta Suomessa niin, että rahanpesurikokset ovat rikoksia, jotka liittyvät rikollisliigojen kansainväliseen huumekauppaan tai toisaalta taas on elitistisiä rikoksia, joiden edellytyksenä on poikkeuksellinen asiantuntemus ja osaaminen, jollaiseen tavallinen kansalainen ei syyllistyisi samaan tapaan kuten esimerkiksi pahoinpitelyyn tai rattijuopumukseen. Hyttinen (2021, 22) toteaa, että kansainvälisesti tarkasteltuna ei ole poikkeuksellista, että useilla merkittäville rahanpesurikoksiin syyllistyneillä rikollisilla on korkea koulutus ja oikeudellista sekä taloudellista osaamista. Monilla näistä rikoksentekijöistä voi olla lisäksi yhteiskunnallisesti merkittävä asema. Hyttisen (2021, 22) mukaan on kiinnostavaa, että rikollisessa maailmassa koulutustaso vaikuttaisi korreloivan rikosuran menestymisen kanssa, mikäli menestymisen mittari on taloudelliset saavutukset.

Edellisiä esimerkkejä on noussut esiin median kirjoituksissa, mutta toisaalta rahanpesu voi olla pienimuotoista ja kaukana näistä suureellisista mielikuvista,

joissa taloudellisen hyödyn kerrotaan olevan erittäin merkittävä. Käräjäoikeudessa käsitellään usein samoissa käsittelyissä lukuisia syytekohtia sisältäviä haastehakemuksia, joissa syytekohdat koostuvat tavanomaisina pidettävistä liikenne- ja/tai omaisuusrikoksista, kuten liikenteen vaarantaminen, näpistys ja varkaus. Samaiset haastehakemukset voivat sisältää kuitenkin syytekohdan rahanpesusta, mikäli vastaaja olisi esimerkiksi ottanut vastaan kaverinsa anastaman puhelimen tarkoituksenaan myydä se eteenpäin kaverinsa lukuun. Tällaisissa tapauksissa vastaajankin voi olla vaikea hahmottaa, että hänen tekoaan arvioidaan rahanpesurikoksena. (Hyttinen 2021, 22-23.)

3.2 Rahanpesu tunnusmerkistöllisesti

Rahanpesusta on tullut vuonna 1994 Suomessa rangaistava teko. Rahanpesulla tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään peittämään tai häivyttämään rikollisesti hankitun omaisuuden alkuperä ja näin saamaan tämä toiminta näyttämään lailliselta. Rahanpesussa on rikosoikeudellisesti kyseessä liitännäinen menettely, joka edellyttää aina esirikosta, josta on saatu taloudellista hyötyä. Keskeistä rahanpesurikoksella on peitellä rikoksella hankittua omaisuutta. Rahanpesun kohteena oleva omaisuus voi olla mitä tahansa rikoksella saatua omaisuutta, mutta usein käytännössä käteistä tai pankkitalletuksia. Uutena ja varsin merkittävänä omaisuuslajina on virtuaalivaluutat, joiden käyttö on lisääntynyt etenkin viimeisen vuosikymmenen aikana (Rahanpesu.fi 2020). Vuonna 2013 lisättiin rahanpesun tunnusmerkistöihin käsite ”rikoksen tuottama hyöty”, joka hallituksen esityksen (53/2002 vp) mukaisesti käsittää rikoksella hankitun hyödyn myös silloin, kun tämä omaisuus itsessään ei olisi hankittu rikoksella. Sen lisäksi että rahanpesun kohteena voi olla kaikentyyppinen rikoshyöty, rahanpesun kohteena olevan omaisuuden lisäksi rahanpesulaissa säädetään erikseen myös tällaisen omaisuuden sijaan tulleesta omaisuudesta eli surrogaatista, joka on tunnusmerkistöllisesti samassa asemassa kuin varsinainen rikoshyöty. (HE 53/2002 vp; Lappi-Seppälä ym. 2013, 877; Ansamäki 2017, 198.)

Liukun ja Vasaran (2000, 1) mukaan rahanpesulla yleisesti pyritään siihen, että rikosentekijä voi jatkossa rahoittaa toiminnalla uusia rikoksia ja sitä kautta hank-

kia saavuttamallaan rikoshyödyllä varallisuusarvoisia etuuksia. Tästä nimenomaisesta syystä poliisin tekemästä rikostorjunnasta rahanpesun torjunta on merkittävässä roolissa. Rikoshyödyn poisottaminen sekä rahanpesun estäminen ovatkin hyvin tehokkaita keinoja, kun puhutaan rikoksen tekemisen estämisestä. Rahanpesun torjumisessa avainasemassa ovat ilmoitusvelvolliset eli elinkeinonharjoittajat, joiden normaalin toimintansa ohessa on mahdollista havainnoida viitteitä rahanpesusta tai jopa havaita rahanpesua. (Aluehallintovirasto 2021, 9; Ansamäki 2017, 198; Liukku J. & Vasara P., 1.)

Rahanpesurikoksesta säädetään rikoslaissa rangaistukseksi sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Avunanto rahanpesurikoksen teossa tai peittelyssä on rikoslain 32 luvun 6 §:n mukaisesti rangaistava rahanpesurikoksena. Teon yritys on rangaistava. (RL 39/1889, 32:6 §.)

Rahanpesua edeltää aina esirikos, joita ei ole tarkemmin rajattu rahanpesulaissa. Rikoslain 32 luvun 6 §:n soveltamiseen rahanpesusta riittää se, että omaisuus itsessään tai sen sijaan tullut omaisuus on rikoksella hankittua. Esirikoksen rikoksentekijää tai siihen osallistunutta ei voida rangaista esirikoksen tuomitsemisen lisäksi samaan omaisuuteen kohdistuvasta rahanpesusta. Kun vuonna 1993 rahanpesua on kriminalisoitu, taustavaikuttajana on ollut tarve puuttua huumausainerikoksilla saatuun omaisuuteen sekä tältä osin täyttää Suomen osalta kansainväliset sopimusvelvoitteet Yhdistyneiden kansakuntien huumausaineiden laitonta vaihdantaa vastaan laaditun yleissopimuksen osalta. (Rikoslaki 39/1889, 32:6 §, 32:11§; Lappi-Seppälä ym. 2013, 877.)

3.3 Epäilyttävä liiketoimi

Hallituksen esityksessä (228/2016 vp, 111) määritellään epäilyttävä liiketoimi niin, että se on asiakkaan tavanomaista käyttäytymistä poikkeavaa käytöstä tai tämän toiminnalle epätyypillistä liiketoimea. Tällainen toiminta voi olla esimerkiksi tietyn asiakkaan tai asiakasryhmän kohdalla oleva huomattavan arvokas ostos, ostoja tavanomaista useammin tai se voi poiketa tavanomaisesti katsottavasta palvelun tarpeesta, asiakkaan tuntemistiedot huomioiden.

Nykyisessä rahanpesulaissa viitataan epäilyttävään liiketoimeen useassa eri kohdissa, sekä yksin, että yhdessä terrorismin rahoittamisepäilyn käsitteen kanssa. Rahanpesulaissa ei tästä huolimatta kuvata tarkemmin, menettelyiden määritelmiä. Terrorismin rahoittamisesta epäilyä toimea voidaan kuitenkin valtiovarainministeriön (Valtiovarainministeriö 2021, 15) mukaan ajatella olevan sellaisia epäilyttäviä liiketoimia, joihin rahanpesulaissa useassa kohdassa viitataan.

3.4 Likainen raha

Osa rikoksista tuottaa rikoshyötynä taloudellista hyötyä eli niin kutsuttua likaista rahaa. Tällaisella likaisella rahalla on hankala tehdä suurempia hankintoja ja lisäksi sitä on hankalampi sijoittaa niin tuottavasti kuin puhdasta rahaa, eli esimerkiksi ansiotyöllä ansaittua rahaa. Sen lisäksi, että likaisen rahan hankkiminen on ollut itsessään rikosoikeudellinen riski, on sitä käytettäessä edelleen rikosoikeudellinen riski olemassa. Likaisen rahan käyttämisestä voidaan rangaista rahanpesuna, mutta se voi myös johtaa viranomaiset esirikoksen tekijän jäljille. Jos tavallinen työssäkäyvä palkansaaja omistaisi arvoasunnon, erityisen kalliin auton ja lisäksi järjestäisi kalliisti järjestettyjä näyttäviä juhlia, viranomaiset saattaisivat kiinnostua varojen alkuperästä. Tästä syystä, likaisesta rahasta nauttiminen edellyttäisi käytännön tasolla sitä, että rikollisesti hankittu raha saadaan vaikuttamaan lailliselta. Tämä edellyttää rahanpesua eli likaisen rahan alkuperän peittämistä tai häivyttämistä. (Hyttinen 2021, 2.)

Hyttinen (2021, 2) täydentää, että likaisella rahalla ei viitata ainoastaan käteisvaroihin vaan käteisen lisäksi rahanpesun kohteita ovat myös tilivarat, rahastot, pörssiosakkeet, virtuaalivaluutat, kiinteistöt, asunto-osakkeet, ajoneuvot, arvoesineet, arvometallit, timantit tai mikä tahansa omaisuus, jolla on rahallista arvoa ja jonka alkuperä on takautettavissa rikokseen tai rikolliseen toimintaan. Hyttisen mukaan, vaikka yhteiskunnan muutosten myötä on tullut paljon uusia likaisen rahan muotoja, käteisellä rahalla on yhä edelleenkin yksi rikollismaailmassa pidetty ominaisuus, joka puuttuu monista uusista omaisuuslajeista. Käteisen rahan käyttämisestä ei jää sähköisesti jälkeä. Tästä syystä se onkin edelleen nimettömin maksuväline, verraten jopa anonyymeinä omistettaviin virtuaalivaluutuihin. (Hyttinen 2021, 2.)

3.5 Peittäminen ja häivyttäminen

Hyttisen (2021, 367) mukaan yksi vaikeimmista kysymyksistä koskien seurausta edellyttävästä rahanpesusta voidaan pitää tilannetta, jossa rikoshyödyistä saatujen varojen kanssa ollaan tekemisissä laillisen liiketoiminnan yhteydessä. Tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että yrittäjä veropetoksen tunnusmerkistöt täyttäen salaa osittain yrityksen laillisista tuloista, jonka jälkeen verosäästönä saatuja varoja eli rikoshyötyä hyödynnetään yrityksen kulujen maksamiseen. Eli jotta tunnusmerkistöt rahanpesun peittämiselle ja häivyttämiselle täytyvät, ei se edellytä rikoshyödyllä saadun omaisuuden vastaanottamista. (Hyttinen 2021, 367; Lappi-Seppälä ym., 878.)

Hyttinen (2021, 367-368) antaa esimerkiksi tästä, että kahden henkilön omistamassa osakeyhtiössä, jossa molemmat myös työskentelevät, toinen osakkaista on salannut verotusta koskevassa ilmoituksessa veron määrään vaikuttavia tietoja. Tällöin yritys on saanut rikoshyötynä laitonta verosäästöä. Käytännön tasolla kysymys voi olla vaikkapa siitä, että yrityksen kassassa on enemmän varoja kuin pitäisi, sillä verot ovat jääneet asianmukaisesti maksamatta. Toinen osakkaista ei ole osallistunut tähän veropetokseen, mutta hän on tietoinen, että yrityksen maksuvalmius on sillä tasolla yrityksen lakisääteisten verovelvoitteiden laiminlyömisestä johdosta. Kun yrittäjä, joka ei ole osallistunut esirikokseen ja maksaa tilivaroilla yrityksen kuluja tietoisena yrityksen rahavarojen niin sanotusta alkuperästä, täytyy tilanteessa seuraavat rikosvastuun elementtejä: kuluja maksetaan likaisella rahalla ja maksaja on siitä tietoinen. Tässä tilanteessa validina kysymyksenä voidaan pitää sitä, voidaanko tilanteessa lisäksi katsoa, että rikoshyödyn alkuperää peitetään tai häivytetään rikostunnusmerkistöjen edellyttämällä tavalla? Kysymystä voidaan pitää validina, sillä Hyttisen mukaan intuitiivisesti toiminta vaikuttanee epäilyttävältä, mutta teko itsessään ei luo mielikuvaa varsinaisesta rahanpesusta.

Tunnusmerkistön täyttymistä edellyttää se, että teon tekeminen tiedostamisen lisäksi rikoshyödyn alkuperä peittyä ja häivyttää. ”Peittämistä” ja ”häivyttämistä” -käsitteiden määrittelemistä voidaan pitää kuitenkin jokseenkin ongelmallisena. Esimerkiksi jos vähävaraisena pidettävän perheen toinen vanhemmista on tehnyt

rikoksen ja tekijän puoliso ostaa perheen käyttöön uuden luksusauton, onko tätä auton ostoa pidettävä ominaisuuksiltaan likaisen rahan peittämistä tai häivyttämistä vai pitäisikö sitä enemmänkin likaisen rahan paljastavana tekona? Kysymyksiksi jää myös, voidaanko tällaisessa tilanteessa todeta, että tekijä on peittänyt tai häivyttänyt likaisen rahan alkuperän tai voidaanko todeta, että likaisen rahan alkuperä on peitetty tai häivytetty? Käsitteiden ongelmallisuus piilee siinä, ettei peittämisen ja häivyttämisen merkitystä voida yksiselitteisesti määrittää vaan ne ovat perimmäisesti riippuvaisia ihmisten jaetuista asenteista ja uskomuksista. (Hyttinen 2021, 368, 345-346.)

3.6 Tahallisuus

Rikoslain (RL 39/1889) 3 luvun 6 §:ssä säädetään tahallisuudesta siten, että mikäli tekijä toimii tahallisesti eli hänen tarkoituksenaan on ollut aiheuttaa tunnusmerkistöllisesti edellytetyt seuraukset, on teko katsottavissa tahalliseksi. Tahallisuus on kuitenkin yksi vaikein tulkittavissa oleva rikosoikeudellinen käsite. Tekoa pidetään tahallisena myös silloin kun teon seurauksia on voitu pitää varsin todennäköisenä täyttämään rikoksen tunnusmerkistöt. Tahallisena tekoa lain mukaan pidetään myös silloin kun tekijä on pitänyt tunnusmerkistöjen täyttymistä tarkoittamansa seurauksen varmasti siihen liittyvänä. Esimerkkinä jos tekijän vakaana aikomuksena on puukottaa uhrinsa kääntöveitsellä, ei teon tahallisuutta poista se, että tekijä ei usko teon käytännössä onnistuvan toivotulla tavalla. Tekijän mielämän seurauksen todennäköisyydelle ei anneta tahallisuustyyppityksessä paljoakaan merkitystä vaikkakaan vahinkoseurauksena miellettyä todennäköisyyttä ei pidetä kuitenkaan täysin merkityksettömänä. Tahallisuus katsotaan täyttyneeksi vielä silloinkin, kun tekijä on arvioinut seurauksen täyttävän tunnusmerkistöt olettavasti eli ei varsinaisen todennäköiseksi. Sen sijaan kuitenkin syntyvän seurauksen poissulkeva arviointi johtaa siihen, että tahallisuus ei täyty. Käytännössä tahallisuuden toteennäyttäminen on osoittautunut tuomioistuimissa erittäin hankalaksi. (RL 39/1889, 3:6 §; Tapani & Tolvanen 2013, 200.)

Korkeimman oikeuden KKO 2009:59 tapausta voidaan pitää havainnollistavana esimerkkinä tahallisuuden ja tarkoituksen tulkinnasta sekä siihen liittyvän oikeudellisen harkinnan havainnoista. Kyseisessä tapauksessa oli kyse siitä, että A:n

avopuolisolla B:llä oli huumekaupoista saatua rikoshyötyä 11 000 euroa. B:hen kohdistettiin syyte rahanpesusta, perustuen siihen, että hän oli ottanut vastaan, käyttänyt ja lisäksi siirtänyt A:n huumerikoksilla hankkimaa rikoshyötyä peittääkseen tai hävittääkseen rikoshyödyn rikollisen alkuperän. Korotettujen tahallisuusvaatimuksien näkökulmasta on hyvin oleellista KKO:n kannanotto siitä, että tunnusmerkistöissä edellytetyn peittämisen ja häivyttämisen ei tarvitse olla rahanpesurikoksen ainoa tarkoitus. KKO:n perusteluissa oli painotettu, että rikoshyödyn tai sen sijaan tulleen omaisuuden käyttäminen on tekotapana sellainen, että siihen tyypillisesti liittyy muunkinlaisia tavoitteita kuin varojen alkuperäinen peittäminen. Mikäli näitä varoja käytetään kuluttaen ne mieltymyksien mukaan omiin tarpeisiin, voi se ilmentää tunnusmerkistöllisesti edellytyksiä varojen alkuperän peittämiseen ja häivyttämiseen. Äänin ratkenneen KKO:n tapauksen enemmistö perusteluissaan painottivat myöskin sitä, että arvioitaessa peittämisen ja häivyttämisen tarkoitusta, joudutaan harkinta paljolti perustamaan objektiivisten tosi-seikkojen mukaisiin päätelmiin. (KKO 2009:59; Tapani & Tolvanen 2013, 205, 271.)

3.7 Rahanpesulaki

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (1:1 §) eli niin kutsuttu rahanpesulaki on säädetty tavoitteenaan, nimensä mukaisesti, estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistäen kyseisen toiminnan paljastamista ja sen selvittämistä. Lisäksi rahanpesulain tavoite on tehostaa rikoksesta tekijälle saadun hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. (Rahanpesulaki 444/2017, 1:1 §.)

Kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen arvion laadinnan toteuttaa sisäministeriö ja valtiovarainministeriö, jotka toimivat näin ollen kansallisina viranomaisina. Työnjaollisesti sisäministeriö on vastuussa kansallisen terrorismin rahoittamisesta ja valtiovarainministeriö taas rahanpesun rahoittamisen riskiarvion laadimisesta. Rahanpesulain mukaan riskiarvion tulee sisältää tunnistusta ja arviointia Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, jonka lisäksi tulee ottaa huomioon Euroopan komission laatiman Euroopan unionin laajuisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion. Riskiarviota tulee rahanpesulain

mukaan päivittää säännöllisesti ja se tulee toimittaa Euroopan komission, Euroopan pankkiviranomaisen sekä muiden jäsenvaltioiden nähtäville. Riskiarviolla tarkoituksena on rahanpesulain mukaan muun muassa yksilöidä eri toimialojen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit, tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumista sekä sen kohdentamista sekä tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumista koskevia yhdenmuukaisten toimintamallien laadintaa. Rahanpesulain mukaan sisä-, valtiovarain- ja oikeusministeriön tulee varmistaa, että riskiarvion tueksi tulee laadittua tilastoja, kuinka tehokkaana voidaan pitää tilastollisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa. (Rahanpesulaki 444/2017, 2:1 §.)

Rahanpesulain ilmoitusvelvollisuuden täytyttyä on rahanpesulaissa säädetyn selonottovelvollisuuden nojalla viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta. Tällaisessa tilanteessa, jossa herää epäily epäilyttävästä liiketoimesta, tulee ilmoitus tehdä riippumatta siitä, onko taho asiakas tai onko asiakassuhteesta kieltäydytty tai onko liiketoimi toteutettu, keskeytetty tai siitä kieltäydytty. Rahanpesulaissa säädetään, että ilmoitusvelvollinen voi tehdä epäilyttävää liiketoimea käsittelevän ilmoituksen yksittäismaksusta, joka ylittää enimmäismääräksi asettamansa kynnyksarvon ainoastaan yksittäismaksusta tai -suorituksesta taikka useasta eri maksusta tai suorituksesta. (Rahanpesulaki 444/2017, 4:1 §.)

4 EPÄILYTTÄVÄN LIIKETOIMEN KÄSITE JA MÄÄRITTELEMINEN

Vuonna 2017 on pantu kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin sekä neuvoston direktiivi 2015/849 koskien rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä koskien rahanpesua tai terrorismin rahoittamista sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 648/2012 muuttamisesta. Lisäksi pantiin täytäntöön myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY sekä komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisista (myöh. *neljäs rahanpesudirektiivi*). (HE 236/2021, 5; HE 261/2020, 4.)

4.1 Rahanpesulainsäädännön kansalliset muutostarpeet

Suomi on saanut Euroopan komissiolta 25.1.2019 perustellun lausunnon, jonka mukaan Suomi ei ole päivittänyt kansallista lainsäädäntöään kaikilta osin neljännen rahanpesudirektiivin mukaiseksi. Suomen hallitus vastasi tähän antaen tarkemman selvityksen komission lausunnossa osoitettujen kohtien täytäntöönpanosta. Hallituksen esittämässä vastauksessa todettiin myös, että hallitus aikoi arvioida tarvetta lainsäädännön täsmentämisestä. (HE 261/2020 vp, 5; HE 236/2021, 5.)

Suomi on osana Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alaisuudessa toimivaa, rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estävää työryhmää Financial Action Task Forcea (myöh. *FATF*). FATF on hallituksienvälisesti toimiva toimintatyöryhmä, joka kehittää suosituksia toimintamalleiksi estääkseen rahanpesua sekä terrorismia ja joukkotuhoaseiden rahoittamista. FATF tekee myös maakohtaisia arvioita, joissa kartoitetaan rahanpesun sekä terrorismin ja joukkotuhoaseiden rahoittamisen estämistä koskevaa tilannetta kunkin maan kohdalla. Suomessa tällainen FATF:n suorittama maa-arvio toteutettiin vuosina 2018-2019 aikana. Maa-arvion raportissaan FATF nosti esiin rahanpesulaissa ja rikoslaissa puutteellisia säädöksiä, joita tulee muuttaa tai täydentää siten, että ne vastaavat kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta FATF:n suositusten kanssa. Suomi on ollut maa-arvion jälkeen FATF:n tehostetussa seurannassa ja Suomen tulee ja on tullut raportoida edistymisestään suositusten täyttämistä määräajassa. FATF kiinnitti esimerkiksi huomiota Suomen maa-arvioraportissaan siihen, että

rahanpesulain 4 luvun 1 §:ssä mainitaan epäilyttävä liiketoimi erikseen terrorismin rahoittamisen epäilytekijänä, mutta joissain kohdin se on tulkittavissa osana epäilyttävän liiketoimen käsitettä, joka luonnollisesti aiheuttaa ristiriitaisuutta ja tulkinnallista problematiikkaa. (Valtiovarainministeriö 2022; Valtiovarainministeriö 2021, 2016.)

Valtiovarainministeriö on kartoittanut keskeisiä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estävää rahanpesulainsäädäntöä koskevia muutostarpeita kevään ja kesän 2020 aikana. Lainmuutostarpeista on saatu tietoa keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselta, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaviranomaisilta sekä ilmoitusvelvollisilta. Näiltä tahoilta saaduista lainmuutostarpeista on valittu sellaiset ehdotukset, joita katsotaan tarpeelliseksi käsitellä työryhmässä. Hallituksen esityksessä (236/2021 vp, 5) todetaan myös, että lakeja muutettaisiin lisäksi kansallisten lakimuutostarpeiden johdosta. (Valtiovarainministeriö, 2022; HE 236/2021 vp, 5-6.)

Valtiovarainministeriö asetti 11.12.2020 työryhmän, jonka toimikauden 1.1.-31.8.2021 aikana, tehtävänä oli valmistella ehdotus tarvittaviksi lakimuutoksiksi ja täydennyksiksi osaksi nykyistä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmän tavoitteena on ollut muun muassa se, miten rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estävää lainsäädäntöä tulisi uudistaa huomioiden Euroopan Unionin rahanpesudirektiivien täytäntöönpanossa havaitut puutteet. (Valtiovarainministeriö 2021, 14.)

4.2 Muutosehdotus epäilyttävän liiketoimen määrittelemiseksi

Hallituksen esityksessä (236/2021 vp, 35) esitetään, että nykyistä lainsäädäntöä tulisi muuttaa rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin osalta niin, että siihen lisättäisiin 20. kohta, jossa määriteltäisiin epäilyttävä liiketoimi. Määritelmä lisättäisiin 20. kohtaan siten, että epäilyttävällä liiketoimella tarkoitettaisiin kaikkea mikä viittaa asiakkaan epätavallisiin liiketoimiin, joiden varsinaista tarkoitusta ilmoitusvelvollinen ei ole pystynyt selvittämään rahanpesulain 3 luvun 4 §:n 3 momentin mukaisen selonottovelvollisuuden mukaisesti. Selonottovelvollisuudesta määri-

tellään rahanpesulaissa siten, että mikäli ilmoitusvelvollinen ei ole pystynyt selvittämään liiketoimia, jotka olisivat rakenteeltaan, suuruudeltaan tai ilmoitusvelvollisen koon tai toimialueen osalta tavanomaisesta poikkeavia. Tai jos liiketoimilla ei olisi selkeää taloudellista tarkoitusperää tai ne eivät sopisi yhteen liikkeenharjoittajan kokemuksen tai tietojen kanssa, joita ilmoitusvelvollisella on tiedossa asiakkaastaan. Selonottovelvollisuudesta säädetään myös, että tarvittaessa on selvitettävä varojen alkuperää.

Muutoksella on tarkoitus tuoda puuttuva määritelmä osaksi lainpesulain säädöksiä. Vaihtoehtoisesti hallitus esittää (236/2021 vp, 35), että rahanpesulain säädöksiä voitaisiin selkeyttää siten, että epäilyttävä liiketoimi ei pitäisi sisällään epäilyä terrorismin rahoittamisesta. Tämä ehdotetaan toteutettavaksi niin, että rahanpesulakiin lisättäisiin suppeampi määritelmä epäilyttävästä liiketoimesta, jättäen ulkopuolelle terrorismin rahoittamisepäilyt. Niihin säädöksiin, joissa viitattaisiin edellä mainitulla tavalla ainoastaan epäilyttävään liiketoimeen, tulisi lisättäväksi erilliset viittaukset epäilyksistä terrorismin rahoittamiseen. Tämänkaltainen muutos ei edellyttäisi välttämättä uutta määritelmää, vaan erilliset, rinnakkaiset viittaukset samoihin säännöksiin selkeyttäisivät nykyisiä rahanpesulain säädöksiä. Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että tämä tapa ei olisi kuitenkaan tarkoituksenmukaista, koska rahanpesulain sääntelyssä ei ole itsessään merkitystä sillä, onko liiketoimen kohdalla epäiltynä rahanpesurikos vai terrorismin rahoittamisrikos. Ilmoittaessa epäilystä liiketoimesta ei ilmoitusvelvolliselta odoteta tietoa siitä, kummasta rikoksesta mahdollisesti olisi kyse vai onko kyse jostain muusta rikollisesta toiminnasta kuin rahanpesusta tai terrorisminrahoittamisesta.

4.3 Epäilyttävän liiketoimen määrittelymisen vaikutukset

Epäilyttävän liiketoimen määritelmän lisääminen ei sisällöllisesti muuta rahanpesulakia ja tavoitteet näin ollen ovatkin itsessään hyvin selkeitä. Myöskään ilmoitusvelvollisiin ja heidän toimintaansa toiminnallista muutosta ei ole epäilyttävän liiketoimen määritelmän lisäämisen myötä luvassa, muuten kuin siltä osin, että heidän toimintaansa on tarkoitus selkeyttää ja näin helpottaa lain soveltamista. Määritelmän lisäämisellä ja näin lain selkeyttämisellä epäilläään olevan vaikutusta siten, että arviointi selkeytyy siitä, millaisissa tilanteissa on syytä tehdä ilmoitus

epäilyistä rahanpesusta. Rahanpesulain velvoitteiden ulottuessa erittäin monille eri toimialoille onkin muutoksen tuomalla selkeydellä kuitenkin merkittäviä vaikutuksia sen laajuuden näkökulmasta. (HE 236/2021 vp, 24, 27.)

Hallituksen esityksessä (236/2021 vp, 27) arvioidaan, että epäilyttävän liiketoimen määrittelemisestä rahanpesulakiin ei ole varsinaisia vaikutuksia ilmoitusten määrään rahanpesun epäilyistä, vaan sillä ainoastaan vahvistettaisiin ja yhdenmukaistettaisiin jo noudatettavia käytänteitä eri ilmoitusvelvollisissa. Hallituksen esityksessä ei myöskään arvioida ilmoitusten määrän kasvavan merkittävästi, joten sillä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia rahanpesun selvittelykeskuksen työmäärään.

Epäilyttävän liiketoimen määrittely osaksi rahanpesulain säädöksiä osaltaan vaikuttaa myös FATF:n suositusten täyttämiseen. Muutoksen myötä Suomen lainsäädännön tulisi vastata siltä osin FATF:n suosituksia kansallisen lainsäädännön yhteensopivuuden kanssa (Valtiovarainministeriö 2022).

4.4 Ilmoitukset epäilyistä rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta

Hallituksen esityksessä (236/2021 vp, 31) todetaan, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta tilintarkastajat ovat keskeisessä roolissa. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus on julkaissut vuosikertomuksessaan vuonna 2016 sekä puolivuositarkastuksensa vuonna 2021 rahanpesua ja terrorismin rahoittamista koskien ilmoitusten määriä eri ilmoitusluokittain. Näistä ilmoitusluokista tilintarkastajien ilmoitukset ovat pysyneet jotakuinkin samoissa lukemissa, sillä vuosina 2015 ja 2016 ilmoituksia on tehty keskimäärin 13,5 ilmoitusta vuodessa, kun taas rahanpesulain kokonaisuudistuksen jälkeen tehtyjen tilastojen jälkeen vuosina 2018, 2019 ja 2020 ovat tilintarkastajat tehneet vuosittain noin 13,35 ilmoitusta. Puolestaan taas kirjanpitäjien vastaavat luvut ovat hyvin poikkeavia ennen ja jälkeen uudistuksen. Vuosina 2015 ja 2016, ennen rahanpesulain uudistusta, on kirjanpitäjiltä tullut rahanpesun selvittelykeskukselle keskimäärin 3,5 ilmoitusta vuodessa, kun taas vastaavasti vuosina 2018, 2019 ja 2020 keskimäärin ilmoituksia on tullut 22 vuodessa. Vuonna 2022 keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen puolivuositarkastuksen (2022,

5) mukaan kirjanpitäjiltä oli vuonna 2021 tullut yhteensä 89 ilmoitusta ja kesäkuun puoliväliin mennessä vuonna 2022 oli tullut jo 36 ilmoitusta. (Keskusrikospoliisi 2021, 14; Keskusrikospoliisi 2016, 5; Keskusrikospoliisi 2022, 5.)

5 KANSALLINEN STRATEGIA RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISEKSI

Valtiovarainministeriö (2021, 6) on julkaissut kansallisen strategian pyrkimyksenään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien torjuminen. Tämän strategian yksi tarkoitus ja toimintasuunnitelma on ollut epäilyttävän liiketoimen havaitsemisen sekä valvonnan tehostaminen. Tähän tavoitteeseen pyritään tiedonvaihdon, tilastointien ja kansallisen lainsäädännön kehittämällä. Ennen kaikkea pyritään epäilyttävän liiketoimen tehokkaampaan tunnistamiseen ja ilmoitusvelvollisten sekä valvojien näkökulmasta tehokkaampaan ja täsmällisempään lainsäädäntökehitykseen. (Valtiovarainministeriö 2021, 6.)

Valtiovarainministeriön (2021, 7-8) strategiassa on viisi eri painopistettä, joista kolmessa ensimmäisessä painospisteessä keskittyminen kohdistuu parantamaan eritoten ilmoitusvelvollissektorien asemaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen, epäilyttävän liiketoimien havaitsemisen ja valvonnan tehostamisen näkökulmasta. Näiden kaikkien viiden painopisteen ja niiden tavoitteiden yhteisenä nimittäjänä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen, epäilyttävän liiketoimen havaitsemisen sekä valvonnan tehostaminen.

5.1 Tietoisuuden lisääminen

Strategian ensimmäisenä painopisteenä on yleisen tietoisuuden lisääminen rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta. Tämän painopisteen tavoite kantaa tietyiltä osin kaikkien painopisteiden läpi, pitäen saman perusajatuksen siitä, että tietoisuus vähentää riskejä rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta. Tämän painopisteen tavoitteena on nimenomaisesti ilmoitusvelvollisten sekä kansalaisten rahanpesua ja terrorismin rahoittamisen tietoisuuden tehostaminen. Keskeisenä tavoitteena tälle painopisteelle on toimenpiteet rahanpesua ja terrorismin rahoittamista sekä näiden estämisen liittyvän koulutuksen lisääminen ja tiedon saamisen helpottaminen, jonka katsotaankin olevan ratkaisevana osana ensimmäisen painopisteen tavoitteen saavuttamisessa. (Valtiovarainministeriö 2021, 8.)

Tavoitteen saavuttamiseksi toteutetaan muun muassa tiedotus- ja viestintäkampanjoita, lisätään viranomaisten ja valvojien informatiivista materiaalia sekä tuotetaan ajantasaista tietoa ilmiöistä ja oikeustapausanalyyseistä esimerkiksi helpottamaan esirikosten tunnistamista. Kohteena ensimmäisen painopisteen toimenpiteille tulevat olemaan ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten lisäksi myös tavalliset kansalaiset ja oikeushenkilöt. Koulutuksella tavoitellaan etenkin ilmoitusvelvollisten ja valvojien kykyä havainnoida epäilyttäviä liiketoimia, sitä kautta edistäen havaintoja rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta. Toimenpiteinä ensimmäisen painopisteen tavoitteiden saavuttamiseksi oleellisessa roolissa, etenkin terrorismin rahoittamisen estämiseksi, on kaikkien saataville asetettavat pakote- ja jäädytyslistat. Toimenpiteellä tavoitellaan tiedon saatavuuden parantamisen lisäksi helpotusta viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten toimintaan terrorismin rahoittamisen estämisessä. (Valtiovarainministeriö 2021, 8-11.)

5.2 Tietojenvaihto, tilastointi ja lainsäädännön kehittäminen

Toisena painopisteenä valtiovarainministeriön (2021, 8, 13) strategiassa on tietojenvaihdon, tilastoinnin ja kansallisen lainsäädännön kehittäminen. Toimenpiteillä tavoitellaan erityisesti epäilyttävän liiketoimen tunnistamisen tehostamista ja valvojien sekä ilmoitusvelvollisten näkökulmasta tarkennetun lainsäädännön kehittämistä. Ajantasaisella tietojenvaihdoilla on merkittävä rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumisessa.

Edistääkseen toisen painopisteen tavoitteita, valtiovarainministeriössä käynnistettiin vuonna 2021 selvitystyö muun muassa mahdollisista tietojenvaihdon esteistä eri toimijoiden välillä, niiden käytännön ongelmista sekä puutteista, tarkoituksena hyödyntää saatuja tietoja tiedonsaannin tehostamisessa edistävässä työssä. Toisen painopisteen ongelmatekijänä on rahanpesulain alemman sääntelyn puuttuminen, jonka on havaittu aiheuttavan etenkin tulkintaongelmia ilmoitusvelvollisten toiminnassa, mutta myös tehokkuuteen liittyviä ongelmia viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten toiminnassa. (Valtiovarainministeriö 2021, 8, 13-14.)

5.3 Tiedonsaannin edistäminen

Asiakkaan tunnistamiseen ja tuntemiseen vaikuttaa oleellisesti etenkin ilmoitusvelvollisten mahdollisuus saada tosiasiallisista edunsaajista ajantasaista tietoa, joten tiedon saannin tehostaminen onkin strategian kolmannen painopisteen keskeinen tavoite. Valtiovarainministeriön (2021, 14) mukaan puutteet rahanpesulain alemman sääntelyn puute, erityisesti tehostetun ja yksinkertaistetun tuntemista koskien, on havaittu tuottavan tulkintaongelmia ilmoitusvelvollisille. Lisäksi se vaikuttaa tehottomuutena viranomaisen ja ilmoitusvelvollisten toiminnassa. Painopisteen tavoitetta pyritään edistämään viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten rekisterien ajantasaisuudella ja rekisterien sisällön edistämällä. Näiden seikkojen katsotaan oleellisesti vaikuttavan nimenomaan asiakkaan tuntemiseen ja tunnistamiseen. (Valtioneuvoston ministeriö 2021, 8, 14.)

Lainsäädäntöä on tarkoitus tarkastella siitä näkökulmasta, olisiko täsmennyksillä ja selkeämmällä muotoilulla mahdollista helpottaa tosiasiallisten edunsaajien havaitsemista ja näin edistää rikollisen toiminnan selvittämistä ja estämistä (Valtioneuvoston ministeriö 2021, 17).

Tiedonsaannin edistämistä tavoitellaan valtioneuvoston laatiman rahanpesulain asetuksen nojalla, jotta saataisiin vähennettyä edellä mainittuja tulkintaongelmia sekä lisättäisiin torjuntatoimien tehokkuutta. Laadittujen asetusten myötä ilmoitusvelvolliset saavat työkaluja asiakkaan tuntemista koskeviin menettelyihin, etenkin asiakkuuteen liittyvän riskin oikeasuhtaisessa arvioinnissa. Näin edistetään sitä, että esimerkiksi vähäriskiseksi katsottavassa asiakassuhteessa asiakkaalta ei kerätä tarpeettoman paljon tietoa nähden asiakassuhteen laajuuteen, laatuun ja riskiin rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta. Tämä mahdollistaa ilmoitusvelvollisten resurssien riittävyyden toisaalta taas siihen, että vastaavasti korkean riskin asiakassuhteen kohdalla tehdään tarvittavan laajat toimenpiteet asiakkaan tuntemiseksi. Toimenpiteen tavoitteena on niin ikään se, että valtioneuvoston laatimassa asetuksessa annetaan tarkemmat säännökset epäilyttävän liiketoimen ilmoituksen sisällöstä ja mahdollisista muotomääräyksistä. (Valtioneuvoston ministeriö 2021, 14.)

Toimenpiteenä kolmannessa painopisteessä on selvittää tietosuojasääntelyn suhdetta rahanpesulainsäädäntöön. Käytännössä toimivaltaiset ministeriöt arvioivat kysymyksiä, asiakkaan tuntemis- ja väärinkäytöstietojen sekä tietosuoja koskevien vaatimuksien suhteen, kartoittaakseen onko kyse lakisäädöksiin liittyvistä ongelmista vai tulkintaan ja soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä. Tämän painopisteen tavoitetta on toteutettu muun muassa valtiovarainministeriön asettaman työryhmän toimesta, tehtävänään valmistella ehdotus lakimuutoksista ja säädöksistä, jotka täydentäisivät nykyistä rahanpesulainsäädäntöä. Tämän toimenpiteen täytäntöönpanoa käsiteltiin tarkemmin tämän opinnäytetyön kohdassa 4. Viranomaisten yhteiset koulutustilaisuudet, jotka keräävät eri viranomaistahoja yhteen, on havaittu valtiovarainministeriön (2021, 16) riskiarvion mukaan riskiarviotyössä merkitykselliseksi tiedonhankintatavaksi. Näiden koulutustilaisuuksien vuosittaisella järjestämisellä pyritään edistämään tiedonsaantia koulutuksen ohella eri toimijoiden vuorovaikutuksen lisäämistä hyödyntäen, näin avartaen kunkin toimijan näkökulmia. Toimenpitein on myös tarkoitus selvittää, onko mahdollista kirjata rahanpesulakiin ilmoitusvelvollisiin kohdistuvaa koulutautumisvelvollisuutta koskevaa säännöstelyä, jonka valvonnan toteuttaisi valvojat sekä rahanpesun selvittelykeskus. (HE 236/2021 vp; Valtiovarainministeriö 2021, 15, 18.)

Rahanpesulaissa 2 luvun 1 §:ssä säädetään sisä-, valtiovarain- ja oikeusministeriön velvollisuudesta laatia vuosittaisia yhteenvetotilastoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehokkuuden arvioimista varten. Valtiovarainministeriön (2021, 18) mukaan näissä vuosittaisten tilastojen saatavuudessa ja ajantasaisuudessa on havaittu puutteita sekä tiettyjä ristiriitaisuuksia tilastointien välillä. Näihin seikkoihin tulee toimenpiteinä puuttua, jo niiden merkittävyyden vuoksi. Määrällinen aineisto yhdessä laadullisen aineiston kanssa muodostavat merkittävän riskiarvion tietopohjan. Näiden tilastojen kehittäminen ja olemassa olevien tilastojen käytettävyyden selvittäminen onkin yksi tärkeä toimenpide tiedonsaannin edistämistyössä. (Rahanpesulaki 444/2017, 2:1; Valtiovarainministeriö 2021, 19.)

5.4 Riskien pienentäminen

Strategian neljännellä painopisteellä nostetaan esille tiettyihin sektoreihin kohdistuvien erityisten riskien heikentämistoimenpiteet. Tällä painopisteellä pyritäänkin kohdistamaan toimenpiteet riskiarvion esiin nostamiseen, näin tavoitellen merkittävimpien yksittäisten riskien pienentämisen toteutumista. Hawala-toimijoiden, eli niin kutsuttujen vaihtoehtoisten rahanvälityspalveluiden, rahanpesulain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tehostaminen on yhtenä merkittävänä toimenpiteenä tässä painopisteessä. (Valtiovarainministeriö 2021, 8.)

Koulutuksien lisäämisellä ja kohdentamisella sekä jatkuvalla tehokkaalla yhteistyöllä Hawala-toimijoiden ja viranomaisten välillä pyritään edistämään tämän painopisteen tavoitteita. Painopisteen toimenpiteillä pyritään selvittämään, yhden maailman lupaavimman ja nopeimmin kasvavimman toimialan Fintech-toimijoiden eli finanssiteknologian toimijoiden, onko tarvetta lainsäädännön muutoksille niin, että rahanpesulaki koskisi myös näitä toimijoita. Riskien pienentämistoimia pyritään toteuttamaan virtuaalivaluutan tarjoajiin kohdistuvien lainsäädösten muutostarpeiden ja -mahdollisuuksien kartoittamisella. Yhtenä vaihtoehtona muutostarpeelle voisi olla se, että virtuaalivaluutan rekisteröimätön tarjoaminen kriminalisoitaisiin. Niin ikään kansallista lainsäädäntöä ja sen muutostarpeita selvitetään ja tarkastellaan mixer-/sekoittajapalveluiden, eli palveluiden, joiden pääasiallinen tarkoitus on häivyttää virtuaalivaluutan alkuperä ja tehdä jäljittämisestä mahdollisimman haastavaa, kriminalisoimista ja näin niiden estämistä tavoitellen. (Financial Action Task Force 2013, 9; Finanssiala ry 2022; Valtiovarainministeriö 2021, 21-24.)

Toimenpiteinä neljännessä painopisteessä kohdistetaan seuranta hallituksen linjauksen mukaiseen arpajaislain uudistamistyöhön, jonka yhteydessä tavoitellaan monopolin ulkopuolisten pelien pelaamisten rajoittamiseksi maksuliikenne-estoja. Näiden rajoitteiden tavoitteena on pienentää riskiä ulkomaisten peliyhtiöiden käyttämisessä ja näin ehkäistä rahapelaamiseen kohdistuvia riskejä. (Valtiovarainministeriö 2021, 24.)

Asianajajia ja oikeudellisten palveluiden tarjoajia kohtaan on todettu problematiikkaa kertaluontoiset asiakkaat, jossa osittaisena ongelmana on toimijoiden määrittelyminen, koska rahanpesulaki ei määrittele erikseen asiakasta tai asiakassuhdetta. Toimenpiteenä tämän neljännen painopisteen kohdalla selvitetään muutostarpeita lainsäädännössä, jotta saataisiin poistettua satunnaisen ja pitkäaikaisen asiakkaan jakauma, taikka täsmentää rahanpesulakia satunnaisen asiakkuuden osalta sekä sen, mitä velvoitteita satunnaisessa asiakassuhteessa tulee täyttää. (Valtiovarainministeriö 2021, 25.)

NPO-toimijat ("Non-profit organizations"), eli pääasialliselta toiminnaltaan voittoa tavoittelemattomat oikeushenkilöt, ryhmät sekä ryhmittymät, ovat moninaisesti tämän painopisteen toimenpiteiden kohteena. NPO-toimijoita koskevat asiakirjat ja viranomaisohjeistukset pyritään päivittämään ajantasaisiksi lisäten sektorin tietoisuutta terrorismin rahoittamisen riskitekijöistä ja näin pienentää tietoisuudesta johtuvaa haavoittuvuutta. Toimenpiteillä selvitetään lisäksi NPO-sektoreita koskevien viranomaistyöryhmien tai koordinaatiotyöryhmän tarpeellisuutta. Tämänkin painopisteen toimenpiteillä tavoitellaan koulutuksen ja näin tietoisuuden lisäämistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. (Valtiovarainministeriö 2021, 26; Rahanpesun selvittelykeskus & Keskusrikospoliisi 2021, 35.)

Merkittävänä riskinä rahanpesulle ja terrorismin rahoittamiselle pidetään käteisvaroja, ja painopisteen yhtenä toimenpiteenä onkin selvittää mahdollisuuksia käteismaksujen euromääräisille rajoituksille, jolla vähennettäisiin käteiseen kohdistuvaa riskiä. Covid-19 -pandemian muuttama toimintaympäristö on taas vaikuttanut osaltaan rikollisten toimintatapoihin ja vähentänyt myös käteisen käyttöä. Painopisteen tavoitteena on pandemian aikana havaittujen esimerkiksi petosrikollisuuden eri muotojen esille tuominen ja niistä tiedottaminen, edistäen tältäkin osin tietoisuutta, jolla saataisiin estettyä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista uusien toimintamallien ja ilmiöiden osalta. (Valtiovarainministeriö 2021, 28-29.)

5.5 Valvonnan ja riskien hallinnan digitalisoinnin edistäminen

Viidentenä ja viimeisenä strategian painopisteenä on rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estävän valvonnan ja riskien hallinnan digitalisoinnin kehittäminen.

Viidennen painopisteen kautta on tavoitteena rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen kehittämällä valvontaa sekä tehostamalla täytäntöönpanon valvontaa, tiedonsaannin lisäämistä ja saatavuuden helpottamista. Painopisteen tavoitteena on myös tietojen vaihdon parantaminen ja yhteistyöt eri viranomaisten välillä, tehostaen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen kohdistuvan valvonnan riskiperusteita sekä edellytyksiä. Tähän pyritään toimenpiteillä, joilla kehitetään eri viranomaisten hallinnoimia digitaaliseen teknologiaan keskittyneitä projekteja. Tämän tavoittamiseksi valtiovarainministeriössä suunnitellaan kansallisen hankkeen asettamista, jonka tarkoituksena on koordinoida kansallisesti eri viranomaisten hallinnassa olevia digitaalisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen keskittyviä projekteja. (Valtiovarainministeriö. 2021. 7-8, 30.)

Valtiovarainministeriön (2021, 31) mukaan toimenpiteenä viidennen painopisteen tavoitteelle on koostaa ja kehittää kansallisesti voimassa olevien lakien mukaista pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää niin, että käyttöön tulisi ainoastaan yksi yhteinen digitaalinen järjestelmä viranomaisten valvonnan edistämiseksi. Tällä pyritään vähentämään valtionhallinnon tietojärjestelmiä vähentäen päällekkäisten järjestelmien tarvetta. Finanssivalvontaa koskevia toimenpiteitä tässä painopisteessä on oleellisten työvälineiden ja valvonnassa hyödynnettävien tietojen koonti ja yksinkertaistaminen valvojien käytettäväksi.

Ilmoitusten määrä epäilyttävistä liiketoimista ja terrorismin rahoittamisesta on lisääntymään päin. Tämä onkin eittämättä suunta, jota kohti myös pyritään, joten näiden ilmoitusten käsittely ja eritoten merkittävimpien tapauksien tunnistus kaikkien ilmoitusten joukosta aiheuttaa haasteensa. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus on käynnistänyt tämän painopisteen edistämistäkin ajatellen kaksi eri hanketta, joiden keskeisenä tehtävänä on selvittää tekoälyn ja robotiikan hyödyntämismahdollisuudet epäilyttävään liiketoimeen ja terrorismin rahoittamiseen kohdistuvien ilmoitusten käsittelyn tehostamisessa. Selvittelyn jälkeen tarkoitus on esille tulleiden kehityskohtien korjaukset. (Valtiovarainministeriö 2021, 32.)

Viidennen painopisteen tavoitteisiin sisältyy myös tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisterien ajantasaistaminen sekä kattavuuden ja oikeellisuuden parantaminen. Edellä mainittuja tavoitellaan muun muassa rakentamalla edunsaajatietojen ilmoitus osana osakeyhtiön sähköistä perustamista. Tämä on osana myös toisen painopisteen eli kohdan 5.2 tavoitteita. Painopisteen tavoitteina on myös tietopalvelujärjestelmien kehittäminen, kansallisten edunsaajatietojen integrointi Euroopan unionin edunsaajarekisteriin, rakentaa sähköinen asiointi- ja käsittelyjärjestelmä valvontaviranomaisille sekä oleellisena osana myös tavoite mahdollistaa Verohallinnolle ja Patentti- ja rekisterihallitukselle omistajatietojen vertailu verotustietoihin. Toimenpiteinä tässä painopisteessä on myös kansallisessa riskiarviotyössä, koskien rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, käytettävien digitaalisen tietoalustan ja riskiarviomenetelmien avulla taattu tehokas riskiarvion ajantasaisuus ja vertailukelpoisuus. (Valtiovarainministeriö 2021, 32-34.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vuonna 2017 rahanpesulain kokonaisuudistuksessa lisättiin epäilyttävän liiketoimen käsite osaksi ajantasaista rahanpesulakia. Nyt nykyisiin rahanpesulain säädöksiin ollaan tekemässä osauudistuksia muun muassa lisäämällä epäilyttävän liiketoimen määritelmä osaksi säädöksiä. Opinnäytetyön tavoite on tutkia ilmiötä epäilyttävästä liiketoimesta, sen käsitteen lisäämisen vaikutuksia ja sen määrittelemistä osaksi nykyisiä rahanpesulain säädöksiä. Ilmiötä on tutkittu siltä osin, mitä se on aikataulullisesti mahdollista opinnäytetyö- ja lainuudistusprosessin aikataulujen kannalta.

Opinnäytetyön ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä on selvittää, miten epäilyttävän liiketoimen käsitteen lisääminen rahanpesulakiin on vaikuttanut ilmoitusten määrään epäilyttävistä liiketoimista. Ilmoituksilla tarkoitetaan keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle tehtyjä ilmoituksia epäilyksistä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Tutkimuskysymykseen on saatu vastaus vertaamalla keskusrikospoliisin puolivuosisikatsauksia ja vuosikatsauksia, jossa on tilastoitu eri toimialojen tekemiä ilmoituksia epäilyistä koskien rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Rahanpesulaissa säädetään ilmoitusvelvollisuudesta siten, että ilmoitus tulee tehdä, jos on epäily epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisesta, lisäksi epäilyttävä liiketoimi on kantavana teemana läpi rahanpesulain. Voidaankin katsoa, että opinnäytetyössä käytettyä vertailua ilmoituksista rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta on validia tehdä johtopäätöksiä epäilyttävää liiketoimea koskien, etenkin kun vertailukohtana on käytetty kirjanpitäjien tekemiä ilmoituksia.

Tutkiessa ilmiötä ilmoituksien valossa, tuli esille, että rahanpesulain kokonaisuudistuksen jälkeen kirjanpitäjien tekemiä ilmoituksia oli tehty merkittävästi enemmän kuin lakiuudistuksen jälkeen. Keskusrikospoliisin raportoinnin mukaan kahden edellisenä vuonna eli vuosina 2015 ja 2016 ennen uudistusta oli ilmoituksia tullut keskimäärin 3,5 kun taas vuosina 2018, 2019 ja 2020 ilmoituksia oli tullut keskimäärin 22. Ilmoituksien tekemiseen vaikuttavat erinäiset seikat, eivätkä tulokset ole itsessään kuin suuntaa antavia, mutta niistä voidaan tehdä suuntaa antavia havaintoja ja pohdintoja. Muutoksen ollessa noin 529 prosenttia, antaa

se selviä viitteitä siitä, että rahanpesulain uudistuksella on ollut merkitystä epäilyttävän liiketoimen havaitsemiseen ja epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittamiseen kirjanpitäjien näkökulmasta. (Keskusrikospoliisi 2017; Keskusrikospoliisi 2021, 3.)

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, miten epäilyttävä liiketoimi ehdotetaan lisättäväksi nykyiseen rahanpesulakiin. Koska rahanpesulain kokonaisuudistuksessa on jäänyt merkittävä puute epäilyttävän liiketoimen määrittämisen osalta, mikä on todetusti jättänyt kysymyksiä ja säädösrivistä, on valtiovarainministeriö (2021, 14) asettanut työryhmän, jonka toimikauden yhtenä tavoitteena on ollut valmistella muutosehdotus myös epäilyttävän liiketoimen määritelmän osalta. Toimikausi on saatu päätökseen ja hallituksen esityksessä (236/2021 vp, 35) muutosehdotukseksi esitetäänkin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momenttiin lisättäväksi kohta 20, jossa määriteltäisiin epäilyttävä liiketoimi. Määritelmää ehdotetaan lisättäväksi siten, että epäilyttävällä liiketoimella tarkoitettaisiin kaikkea sitä mikä viittaa asiakkaan epätavallisiin liiketoimiin, joiden varsinaista tarkoitusta ilmoitusvelvollinen ei ole pystynyt selvittämään samaisen lain 3 luvun 4 §:n 3 momentin mukaisen selonottovelvollisuuden mukaisesti.

Vaihtoehtona edelliselle ehdotukselle hallitus esittää (236/2021 vp, 35), että rahanpesulain säädöksiä voitaisiin selkeyttää siten, että epäilyttävä liiketoimi ei pitäisi sisällään epäilyä terrorismin rahoittamisesta. Tätä hallitus ehdottaa toteutettavaksi siten, että rahanpesulakiin lisättäisiin suppeampi määritelmä epäilyttävästä liiketoimesta, jättäen ulkopuolelle terrorismin rahoittamisepäilyt. Säädöksiin, joissa viitattaisiin edellä mainitulla tavalla ainoastaan epäilyttävään liiketoimeen, tulisi lisättäväksi erilliset viittaukset epäilystä terrorismin rahoittamisesta. Hallituksen ehdotuksessa huomautetaan, että tämänkaltainen muutos ei edellyttäisi välttämättä uutta määritelmää, mutta erilliset, rinnakkaiset viittaukset samoihin säännöksiin selkeyttäisivät nykyistä rahanpesulakia. Tästä tavasta kuitenkin todetaan hallituksen esityksessä, että se ei olisi tarkoituksenmukaista, koska ei ole merkityksellistä rahanpesulain säädösten kannalta onko liiketoimen kohdalla epäily rahanpesurikoksesta vai terrorismin rahoittamisrikoksesta. Toisen tutkimuskysymyksen ilmiöön saatiinkin hyvin täsmällinen vastaus.

Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, mitä epäilyttävän liiketoimen määrittelemisellä rahanpesulakiin tavoitellaan ja toisekseen, millaisia vaikutuksia sillä arvioidaan olevan. Tutkimuksessa selviää, että hallituksen esityksen (236/2021 vp, 24, 27) mukaan epäilyttävän liiketoimen määrittelemisellä tavoitellaan rahanpesulainsäädöksen selkeyttämistä ja sitä kautta ilmoitusvelvoitteen toiminnan selkeyttämistä ja yhdenmukaistetaan jo käytössä olevia toimintamalleja ilmoitusten tekemisestä.

Muutoksella tavoitellaan lisäksi sitä, että Suomen rahanpesulainsäädäntö vastaisi FATF:n suosituksia, siltä osin, kun puutteita todettiin FATF:n tekemässä maa-arviossa epäilyttävän liiketoimen osalta. Valtiovarainministeriön (2021) mukaan vuosina 2018-2019 tehdyssä maa-arviossa todettiin, että Suomen rahanpesulain 4 luvun 1 §:ssä on mainittu erikseen epäilyttävä liiketoimi terrorismin rahoittamisen epäilytekijänä, mutta muualla säädöksissä se on tulkittavissa osana epäilyttävän liiketoimen käsitettä, joka luonnollisesti aiheuttaa ristiriitaisuutta ja tulkinnallista problematiikkaa. Näiden osalta muutoksen tavoitteena on vastata FATF:n suosituksia.

Lisäksi muutoksella tavoitellaan Suomen lainsäädännön vastaavuutta neljänteen rahanpesudirektiiviin, josta Suomi on saanut vuoden 2019 alussa perustellun lausunnon Euroopan komissiolta. Euroopan komission lausunnon mukaan Suomi ei ole päivittänyt kansallista lainsäädäntöään kaikilta osin neljännen rahanpesudirektiivin mukaiseksi. (HE 261/2020 vp, 5.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyön keskeinen tavoite on luoda kokonaisvaltainen kuva epäilyttävästä liiketoimesta ja käsitteen lisäämisen merkityksestä osaksi nykyistä rahanpesulakia tunnusmerkistöjen näkökulmasta. Ilmiötä kuvattaessa opinnäytetyössä voidaan nähdä kaksi keskeisintä kokonaisuutta, joilla molemmilla on oma merkityksensä ilmiön ymmärtämisessä. Ensimmäisenä kokonaisuutena rahanpesun ja epäilyttävän liiketoimen esittely, sekä siihen oleellisesti sidoksissa olevien määritelmien esittely eli teoreettinen tarkastelu. Aihealueiden läpikäyminen luo pohjan ilmiöön liittyvien rahanpesulain säädösten ja epäilyttävän liiketoimen ymmärtämiselle. Toisena kokonaisuutena opinnäytetyössä käsitellään valtiovarainministeriön (2021) strategiaa kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, tavoitteiden sekä toimenpiteiden näkökulmasta. Lisäksi tässä kokonaisuudessa käydään tiivistetysti lävitse rahanpesun selvittelykeskukselle tehtyjen epäilyttävää liiketoimea koskevien ilmoitusten määriä. Valtiovarainministeriön strategiassa on nähtävillä pääasiallisena tavoitteena epäilyttävän liiketoimen tunnettavuuden lisääminen eri tahoilla.

Opinnäytetyössä ilmiötä kuvattaessa on löytynyt tämä tutkimuksen tavoitteen kannalta merkittävä asiayhteys, jonka perusteella opinnäytetyön tavoitteen voidaan katsoa tukevan valtiovarainministeriön strategiaa. Valtiovarainministeriön kansallisen strategian keskeisimpänä ajatuksena on tietoisuuden lisääminen koskien riskejä rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta. Näin ollen voidaan todeta, että opinnäytetyö tutkimustuloksineen tukee yhtä valtiovarainministeriön kansallisen strategian keskeistä tavoitetta tietoisuuden lisäämisestä epäilyttävän liiketoimen osalta. Ilmiön käsittely ja läpikäyminen on tärkeää, sillä tästä näkökulmasta ja tämän kaltaisella asetelmalla aiheesta ei ole saatavilla varsinaista tutkimustietoa. Epäilyttävän liiketoimen määrittelemisen osaksi rahanpesulakia on ilmiönä sellainen, että mahdollisimman laajaa tietoisuutta siitä ja varsinaisen määritelmän ymmärtämistä voidaan edistää yksityiskohtaisella tarkastelulla, joka oli mahdollista toteuttaa kattavalla tiedonkeruulla.

Tavoitteena on niin opinnäytetyössä kuin valtiovarainministeriön kansallisessa strategiassakin tietoisuuden lisääminen, jonka voidaan nähdä edelleen lisäävän

epäilyttävää liiketoimea koskevien ilmoitusten määrää, siten rikoksien paljastumista ja edelleen tuomitsemisprosenttia. Lisäksi tietoisuuden lisääntyessä voidaan katsoa sen vaikuttavan kiinnijäämisriskin lisääntymiseen ja mahdollisesti tätä kautta ennaltaehkäisevästi rahanpesurikoksien toteutumiseen tai enemmänkin rahanpesurikosten toteutumattomuuteen. Eri ammattikuntien sekä yksilöiden tiedon lisääminen epäilyttävästä liiketoimesta tukee ajatusta epäilyttävistä liiketoimista tehtyjen ilmoitusten määrän lisääntymisestä. Ilmoitusten lisääntyminen vaikuttaisi edelleen rahanpesurikoksista tuomittavien määrään, etenkin suhteessa tosiasiallisiin rahanpesurikoksiin. Suhteessa tosiasiallisiin rahanpesurikoksiin tarkoittaen sitä, että on realistista ajatella, etteivät lähestulkoon kaikki rahanpesurikokset tule virkavallan tietoisuuteen. Tämä edelleen korostaa ilmoitusten merkittävää roolia. Näiden syy-seuraussuhteiden voidaan katsoa synnyttävän niin sanotusti jatkumon, joka yhdessä vie eteenpäin tavoitetta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.

Kuten opinnäytetyön kohdassa 3.2 rahanpesusta todetaan, virtuaalivaluutta on nyky-yhteiskunnassa merkittävässä roolissa osana rahanpesurikoksia ja sen suosion kasvusta johtuen voidaan katsoa olevan oletettavaa, että tätä kautta rikoksen tekotavat ovat myöskin muuntautuneet uudempiin tekotapoihin. Uusien tekotapojen ja toimintamallien myötä on aika ajankohtaistaa myös lainsäädäntöä ja tässä tapauksessa tietoisuutta myöskin siltä osin. Opinnäytetyön ilmiössä korostuva tietoisuuden lisäämisen merkitys on ajankohtainen muun muassa virtuaalivaluutan lisääntymisen tuomien haasteiden myötä, mutta myös FATF:n tekemän maa-arvion raportin mukaan. FATF:n maa-arvion raportissa todettiin Suomen rahanpesulaissa ja rikoslaissa puutteellisia säädöksiä. Tietoisuuden lisäämisen merkitys korostuu etenkin kun rahanpesulain puutteista oli eritoten mainittuna ristiriitaisuudet epäilyttävän liiketoimen tulkinnan osalta.

Opinnäytetyön rajoittavana tekijänä voidaan pitää sitä, että ei ole mahdollista tehdä vertailua esimerkiksi muiden valtioiden lainsäädäntöjen ja Suomen lainsäädännön välillä koskien epäilyttävää liiketoimea tai siihen liittyviä tilastoituja ilmoituksia eikä tuomioita. Vertailusta tekisi epävalidia se, ettei muiden valtioiden lainsäädäntö ole verrattavissa Suomen lainsäädäntöön, vaan niissä on moninaisia

poikkeavuuksia. Tästä syystä eri valtioiden lainsäädösten vertailu on suoranaisten mahdottomuus, mikäli tarkoituksena on perustaa luotettavaa tietoa rahanpesua koskevien säädösten toimivuudesta epäilyttävän liiketoimen osalta, sillä eri valtioiden rahanpesusäädökset eivät ole poikkeavuuksistaan johtuen luonteeltaan vertailukelpoisia.

Näiden osalta rahanpesun selvittelykeskuksen jatkossa tekemät tilastot ilmoitusten määrästä olisivatkin aiheellisia tutkia tulevaisuudessa. Opinnäytetyön jatkotutkimuksena onkin mahdollista tehdä esimerkiksi tutkimustyö, jossa käsitellään ilmoitusvelvollisten tekemien ilmoitusten määriä koskien epäilyttäviä liiketoimia, sen jälkeen, kun epäilyttävän liiketoimen määritelmä on otettu osaksi rahanpesulain säädöksiä ja keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus on julkaissut tilastonsa ilmoitusten määrästä. Opinnäytetyön johtopäätöksien pohjalta sekä valtiovarainministeriön kansallisen strategian ensimmäisen painopisteen tavoitteet huomioiden, on olemassa viitteitä siitä, että lainsäädännön täsmentyessä ja tietoisuuden lisääntyessä myös ilmoitusten määrä epäilyttävistä liiketoimista voisi olla lisääntymään päin.

Opinnäytetyöprosessin aikana ymmärrys rahanpesusta ja epäilyttävästä liiketoimesta on tullut käsitteinä tutuiksi, näin myös käsitteiden tunnistamiseen on huomattavasti paremmat edellytykset kuin ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista. Lisäksi prosessin aikana on syntynyt ymmärrys epäilyttävän liiketoimen määrittämisen tarpeellisuudesta osaksi rahanpesulainsäädöksiä. Opinnäytetyöprosessin aikana lainsäädännön muutosprosessista on saatu kattava läpileikkaus, jonka avulla ymmärrys lainsäädännön muutosprosessista on selkeytynyt ja ymmärrys prosessin eri vaiheista on kirkastunut.

Opinnäytetyön jatkotutkimuksena voisi olla mahdollista myös selvittää, lakiuudistuksen jälkeen, miten epäilyttävä liiketoimi on määritelty osaksi uudistettua rahanpesulakia, onko sitä määritelty ja miten se on määritelty esimerkiksi muissa pohjoismaissa tai vastaavanlaisen otannan mukaisesti. Jatkotutkimuksissa voitaisiin esimerkiksi vertailla uudelleen rahanpesun selvittelykeskukselle tehtyjen epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten määriä ja ennen ja jälkeen epäilyttävän liiketoimen määrittämistä rahanpesulakiin. Tällaista vastaavaa tutkimusta

voitaisiin toteuttaa myös tarkastellen muiden pohjoismaiden lainsäädäntöä siten, että tutkittaisiin, onko jossakin toisessa pohjoismaassa otettu määritelmä osaksi rahanpesua koskevia säädöksiä, ovatko ne missään määrin vertailukelpoisia ja mitä johtopäätöksiä näistä vertailuista voisi tehdä.

7.1 Luotettavuus

Husa, Mutanen ja Pohjalainen (2008, 32) korostavat, että kirjottaessa on tärkeä pyrkiä käyttämään primäärilähteitä eli niin kutsuttua ensikäden tietoa. On välttämätöntä olla lähdekriittinen valittaessa lähdeaineistoa sekä niitä käytettäessä. Opinnäytetyön luotettavuus perustuu nimenomaan lähdekriittisyyteen lähdeaineiston valinnassa ja sen käytössä, sillä lähdeaineisto on koostettu jo olemassa olevasta aineistosta. Lähdeaineistoa kerätessä on lähtökohtana ollut lähdekriittisyys ja luotettavuuskysymyksiin on kiinnitetty erityistä huomiota.

Tieteellisen tutkimuksen tulee olla objektiivinen. Kuitenkin tutkimusasetelmassa olevien muuttujien eli tutkittavan ilmiön, tutkijan ja tutkimusmenetelmän, vuoksi objektiivisia havaintoja ei ole. Näin siksi, että käytetyt käsitteet, tutkimusasetelmat, tutkimusmenetelmät ja metodologinen osaaminen vaihtelee tutkijoittain. Tutkija valitsee menetelmät ja valitut menetelmät vaikuttavat tutkimustuloksiin. Tutkijan omat ennakkoluulot, uskomukset ja arvomaailma sekä valinnat vaikuttavat aineistolähtöisessä tutkimuksessa. Kanasen (2008, 121) mukaan objektiivisuus syntyy siitä, että tutkija tiedostaa subjektiivisuuden. (Kananen 2008, 121.)

Kanasen (2017, 176) mukaan ennakointia voidaan pitää avainasemassa paremmassa luotettavuudessa. Laadullisessa tutkimuksessa ennakointia voidaankin tehdä jossain määrin, mutta sillä tutkimusprosessi ei ole lineaarisesti ennakoitavissa on se varsin hankalaa ja laatu joudutaankin tällöin varmistamaan tutkimusprosessin eri vaiheissa tehdyillä oikeilla valinnoilla (Kananen 2008, 123). Opinnäytetyö on toteutettu syklisesti keräämällä lähdeaineistoa ja analysoimalla se, toistaen tätä niin kauan, että on saatu tutkimuskysymyksiin vastaukset. Opinnäytetyössä lähdekriittisyys on ollut pohjana lähdeaineistoa kerätessä, ja suunnitella on tehty jokaisen lähdeaineiston keruu ja analysointi -syklin kohdalla erikseen ennakoivasti.

Luotettavuuteen on kiinnitetty huomiota siinä, mitä aineisto on sisältänyt ja mitä varten. Kanasen (2015, 176) mukaan valmista lähdeaineistoa kerätessä ja käytettäessä on kiinnitettävä huomiota lähdeaineiston tuottajaan, milloin se on kerätty, mitä se sisältää ja miksi se on kerätty. Lähdeaineistoa kerätessä on aluksi valittu lähdekriittisesti lähteet lainvalmisteluaineistoista, lain säädöksistä ja muista viranomaisjulkaisuista.

Opinnäytetyössä on ratkaisevaa lähdeaineiston julkaisuajankohta, etenkin lain-säädösmateriaalien osalta, joiden on pitänyt olla ajantasaisia tai joiden julkaisun on pitänyt sijoittua ennen tiettyjä säädösuudistuksia, jotta ne ovat olleet tutkimuksen kannalta relevantteja. Kaikissa niin kutsuttua teorian tietoa koskettavissa lähdeaineistoissa on pyritty käyttämään oikeuskirjallisuudesta mahdollisimman tuoreita julkaisuja, jotta lakisäädöksissä tieto ei ole vanhentunutta ja jotta tosiseikkoja ei olisi tarvittava tarkistaa. Huomattavan suuressa roolissa opinnäytetyössä ovat verkkojulkaisut, joiden luotettavuutta voidaan pitää relevanttina sen perusteella, että julkaisijana on ollut jokin viranomaistaho kuten valtiovarainministeriö ja keskusrikospoliisi.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto 2021. Epäilyttävä liiketoimi-ilmoitus – turhaa työtä vai oikeasti hyödyllinen vinkki?. Julkaistu 3.5.2021. Viitattu 7.7.2022. <https://avi.fi/blogi/-/blogs/ep-ilytt-v-liiketoimi-ilmoitus-turhaa-ty-t-vai-oikeasti-hy-dyllinen-vinkki->.

Aluehallintovirasto 2021. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen – ohje ilmoitusvelvolliselle. Julkaistu 6/2021. Viitattu 28.10.2022. <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Rahanpesun+ja+terrorismin+rahoittamisen+estaminen+-ohje.pdf/4f2798b3-4ad5-26b1-ce6a-b900f7060a5c?t=1623242533332>.

Ansamäki P. 2017. Sujuva verotarkastus – opas asiakkaalle. Helsinki: Alma Talent.

Europol 2017. From suspicion to action: Converting financial intelligence into greater operational impact. Julkaistu 5.9.2017. Viitattu 26.5.2022. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/ql-01-17-932-en-c_pf_final.pdf.

Eduskunta 2021. Hallituksen esitys HE 236/2021 vp. Julkaistu 18.1.2022. Viitattu 15.9.2021. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_236+2021.aspx.

Financial Action Task Force 2013. FATF Report: The role of Hawala and other similar service providers in money laundering and terrorist financing. Julkaistu 10/2013. Viitattu 7.11.2022. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Role-of-hawala-and-similar-in-ml-tf.pdf>.

Finanssiala ry 2022. FinTech. Viitattu 7.11.2022. <https://www.finanssialalle.fi/opintomateriaalit/tulevaisuuden-finanssiala/tulevaisuuden-pankki/fin-tech.html>.

Finanssivalvonta 2019. Mitä tarkoittaa virtuaalivaluutta, kryptovaluutta, kryptovara, ICO tai lompakkopalvelu?. Päivitetty 17.10.2019. Viitattu 7.11.2022. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/virtuaalivaluutat/>.

Hallituksen esitys 236/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja finanssivalvonnasta annetun lain 3 ja 20 b §:n muuttamisesta. Julkaistu 18.1.2022. Viitattu 3.10.2022. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_236+2021.aspx.

Hallituksen esitys 261/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvitykeskuksesta annetun lain sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta. Viimeksi julkaistu 3.11.2021. Viitattu 4.11.2022. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_261+2020.pdf.

Husa J., Mutanen A. & Pohjalainen T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.

Hyttinen T. 2021. Rahanpesu ja rikosvastuu. Teoria ja käytäntö. Helsinki: Alma Talent.

Kananen, J. 2008. Kvali – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Keskusrikospoliisi 2016. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2016. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen julkaisuja. Helsinki.

Keskusrikospoliisi 2021. Puolivuosisikatsaus – rahanpesun selvittelykeskus 2021. Julkaistu 6/2021. Viitattu 27.7.2022. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/2021-Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus.pdf/e7c27211-792a-a06c-04cc-4cfd834bf1f1/2021-Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus.pdf?t=1626780902217>.

Keskusrikospoliisi 2021. Rahanpesuindikaattorit. Julkaistu 27.9.2021. Viitattu 12.11.2022. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesuindikaattorit-2021.pdf/>.

Keskusrikospoliisi 2022. Rahanpesun selvittelykeskuksen puolivuosisikatsaus 2022. Julkaistu 29.7.2022. Viitattu 12.11.2022. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus-2022.pdf/e6b6d0d7-8ae4-d6e8-53e5-c87f3899ebcc/Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus-2022.pdf?t=1659075148282>.

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus 2021. Rahanpesuindikaattorit. Päivitetty 27.9.2021. Viitattu 8.11.2022. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesuindikaattorit-2021.pdf/>.

Korkeimman oikeuden ennakkotapaus 2009:59. Rahanpesu. Tahallisuus. Diaarinumero R2008/105. Antopäivä 3.7.2009. Viitattu 9.10.2022. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2009/20090059>.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017. Annettu 28.6.2017. Viim. muutos 11.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majanen, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuutila, A-M. 2013. Rikosoikeus. Oikeuden perusteokset. 4. p. Helsinki: Sanoma Pro.

Liukka J. & Vasara P. 2000. Defensor Legis N:o 4/2000. Tehostuva rahanpesun torjunta ja lakimiesammattin harjoittajat. https://www.edilex.fi/defensor_legis/9530011.pdf.

Rahanpesulainsäädännön uudistamisryhmä 2015. Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus – Työryhmämuistio. Helsinki: Valtiovarainministeriö.

Rahanpesu.fi. Estä rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen. Julkaistu 12/2020. Viitattu 11.11.2022. <https://rahanpesu.fi/mista-on-kyse>.

Rikoslaki 39/1889. Annettu 19.12.1889. Viim. muutos 8.7.2022. Viitattu 27.10.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#a18.6.2021-537>.

Salomaa L., Keskusrikospoliisi ja Rahanpesun selvittelykeskus. 2021. Rahanpesuindikaattorit. Päivitetty 27.9.2021. Viitattu 18.7.2022. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesuindikaattorit-2021.pdf/a900b182-b093-1fcf-31c9-50d4bd7f87c4/Rahanpesuindikaattorit-2021.pdf?t=1632740883793>.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2013. Rikosoikeuden yleinen osa. Vastuuoppi. Toinen uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Valtioneuvosto 2022. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen lainsäädännön uudistamistyöryhmä. Säädösvalmistelu. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25829/2020. Viitattu 3.10.2022. <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=VM191:00/2020>.

Valtiovarainministeriö 2021. Kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion toimintasuunnitelma 2021-2023. Viitattu 29.10.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/Kansallisen%20rahanpesun%20ja%20terrorismin%20rahoittamisen%20riskiarvion%20toimintasuunnitelma%202021-2023.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Valtiovarainministeriö 2021. Rahanpesusäätelyn osittaisuudistus – Rahoitusmarkkinat. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:45. Viitattu 17.10.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163370/VM_2021_45.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Valtiovarainministeriö 2022. Lainmuutokset tehostavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä. Julkaistu 13.1.2022. Viitattu 3.10.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/10623/lainmuutokset-tehostavat-rahanpesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamista>.